

“Enerjine Sahip Çık, Geleceğini Karartma” Kampanyası Başlatıyoruz!

Elektrik Mühendisleri Odası olarak “Enerjine Sahip Çık, Geleceğini Karartma” kampanyası başlatıyoruz. 3 dağıtım bölgesinin özelleştirmesine yönelik ihale süreci ve Elektrik Mühendisleri Odası olarak bu ihaleye karşı açmış olduğumuz dava süreci devam ediyor. Böyle bir kampanya düzenleme gereğinin anlaşılabilmesi için öncelikle elektrik alanında mevcut durumu değerlendirmek istiyoruz.

YATIRIM YAPILMIYOR, KARANLIKTAKI KALACAĞIZ!

Bugün Türkiye, elektrik alanındaki özelleştirme uygulamaları nedeniyle karanlıkta kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır. EPDK Eylül 2006 itibarıyla 6 bin 586 megawattlık yeni tesis için lisans vermiştir. EPDK Başkanı Yusuf Günay'ın en son 10. Enerji Kongresi'nde yaptığı açıklamaya göre bu lisansların 1.600 megawattlık bölümü işletmeye girmiştir. Yani EPDK'nın lisanslama faaliyetine başladığı ve kamunun yatırım yapmasının yasaklanması olduğu dönemde yıllık ortalama 400 megawatt kurulu güçte özel sektör yatırımını faaliyete geçebilmiştir. Bu ise, 2006 yılı ilk yarı itibarıyla Türkiye'nin kurulu gücünün yalnızca yüzde 1'ine denk gelmektedir. Oysa, düşük senaryoyu baz alsak bile yıllık 2 bin 520 megawatt kurulu güçte santral yapımı gerekmektedir. Bildiğiniz gibi Enerji Bakanlığı, yüksek senaryoya göre enerji talebinin yıllık yüzde 8,4, düşük senaryoya göre ise yüzde 6,3 artacağını varsıymaktadır.

EPDK'nın yatırımları denetlediği iddiaları ise gerçeklerden uzaktır. Kendi internet sitelerinde yayımladıkları 167 adet inşa halindeki santralin 28 tanesinin inşa süreci hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını açıklamaktadırlar.

Bu nedenle bir an evvel kamunun yatırım yapabilmesini yollarının açılması gerekmektedir. Arz güvenliği özel sektöre bırakılmayacak kadar önemlidir.

ÖZEL SEKTÖR PAHALI ELEKTRİK ÜRETİYOR

Bu yılın ilk yarı itibarıyla elektrik üretiminde kamu santralleri toplam kurulu gücün yüzde 57,6'ına sahip olmasına karşın üretimdeki payları yüzde 47,4'e geriletilmiştir.

Yani üretimin yüzde 52,6 ile yarıdan fazlası özel sektör tarafından gerçekleştirilmektedir. Özel sektör tarafından pahalı elektrik üretiminin yaşanması bugün TETAŞ'ın fiyatlarını önce yüzde 23 ardından 2007 yılından itibaren geçeri olmak üzere yüzde 8 düzeyinde artmasına neden olmuştur. Daha dağıtım özelleştirme süreci başlamadan tüketicilere yansıtılacak zam tartışması başlamıştır.

TETAŞ, 2005 yılında özel sektör santralleri olan YİT'lerden 6,67 cent'e, YİD'lerden 8,26 cent'e, işletme hakkı devredilen santrallerden 6,18 cent'e elektrik satın alırken, kamu santrallerinin bu yılın ilk yarı itibarıyla bir ortalama üretim maliyetleri 4,4 cent olmuştur. TETAŞ'ın özel sektörden yaptığı alımları, bu yıl için beklenen ortalama birim maliyeti 8 cent ile neredeyse kamu santrallerinin üretim maliyetinin 2 katıdır. Görüldüğü gibi üretimdeki özelleştirme kamuya ve halka pahalı elektrik olarak geri dönmüştür. Bu süreç dağıtım özelleştirmelerinin de yapılmasıyla kilitlenerek devam edecektir.

SAADET ZİNCİRİ

Elektrik alanında özelleştirme ve piyasalaştırma talebiyle oluşturulan sistem zaten pahalı elektrikli ve zaman kapılmaz kalmaktadır. Önce üreticinin maliyetleri+kar, sonra toptan satış şirketinin işletim giderleri+kar, işletim sistemi maliyeti+kar, ardından dağıtım sistemi giderleri+kar, perakende işletim giderleri+kar olmak üzere yeni bir saadet zinciri öngörülmektedir. Bu şirketlerin hiç yatırım yapmadıklarını düşünsek bile, Üreticiden başlayacak olursak yalıt ve işletim giderlerinin 100 birim olduğunu varsayalım. Üreticinin yüzde 10 kar payı eklediğinde fiyatı 110 birime ulaşan üretilmiş elektrik, önce toptan satıcıya gittiğinde, burada yüzde 10'luk kar payı ve işletim gideri ile 133,1 birim fiyate ulaşacaktır. İşletim sisteminden geçerken de önce yüzde 10 işletim gideri ardından yüzde 10'luk kar payı ile 174,2 birime, dağıtım ve perakende hizmeti için de 2005 yılı verileri üzerinden yüzde 20 işletim gideri olduğu dikkate alındığında 209 birime, bunun üzerine yüzde 10'luk önce dağıtım karı, ardından da yine yüzde 10'luk perakende kar payı eklediğinde yaklaşık 253 birim fiyata kadar yükselcektir.

Görüldüğü gibi 100 birimlik üretim maliyeti olan elektrik, araya girecek çeşitli özel sektör kuruluşlarıyla yaklaşık 2,5 katına tüketicilere yansıtılacaktır. Bunun üzerine vergi ve fon payları da eklediğinde birim maliyet 300'e kadar ulaşabilecektir.

Kamu, tek elden bu işi yürütüyor olsa idi, 100 birime üretilen elektrik, toptan satış şirketine gerek kalmaksızın işletim ve dağıtım gebekelerine sunuluyor olacaktı. Bu durumda işletim ve dağıtımın işletim giderleri dikkate alırsa işletim işletim giderleriyle 110, üzerine dağıtım işletim giderleriyle de 132 birime ulaşacaktı. Elektrik hizmetinin kar esasına dayandırılacak bir iş değildir. Ancak yeni yatırımlar için de yüzde 10 kar payı eklediğimizde elektriğin 145,2 birim fiyatıyla tüketicilere sunulması söz konusu olabilecektir ki bu fiyat piyasa mantığıyla oluşan fiyatın yaklaşık yarı düzeyindedir. Kaldı ki bu hesaplamada üretim maliyetleri özel sektör ve kamu elinde aynı sayılmıştır. Oysa yukarıda verdiğimiz elektrik satış fiyatlarında da görüldüğü gibi özel sektör kamudan çok daha pahalıya elektrikli satmaktadır. Bu da kamu elinde üretimin yapılması durumunda fiyatların bir o kadar daha düşeceğini göstermektedir.

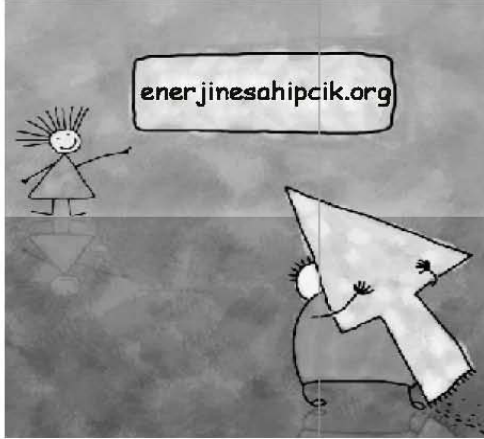
3 BÖLGE İLE ÖZEL SEKTÖR KARA, KAMU ZARARA GEÇECEK

Dağıtım bölgelerinin özelleştirme gerekçeleri de gerçekleri yansıtmamaktadır. Öncelikle kayıp-kaçak oranlarını dikkate alan bir bölgesel planlama yapılmamış, bu yapılmadığı gibi kayıp-kaçak oranı Türkiye ortalamasının altında ve görece karlı 3 bölge öncelikle satışa çıkarılmıştır. Bu 3 bölgenin 2005 yılı vergi sonrası karı, 195 milyon 870 bin YTL'dir. 20 bölgeden oluşan TEDAŞ'ın 162 milyon 183 bin YTL olan vergi sonrası karından bu 3 bölgenin kar düşüldüğünde TEDAŞ 33 milyon 688 bin YTL zarara geçmektedir. Görüldüğü gibi kamunun zararına yol açacak bir özelleştirme yöntemi belirlenmiştir. Önümüzdeki yıllarda TEDAŞ adına halkın vergilerinden her yıl artan miktarda tutar kamu zarar olarak ödenecektir. Ancak bu arada 3 bölgeyi satın alan şirket ya da şirketler karlarına kar katacaklardır.

Nitekim bugüne kadar yapılan elektrik alanındaki özelleştirmelerde özel sektör karı, kamu zarar üstlenmiştir. Kamunun zarar tablosu milyarlarca dolara ulaşmıştır ve bu zararlar Türkiye'nin yatırım açığını çoktan kapatması mümkündür. Bu hesabı sizlere dağıttığımız kitapçıkta ortaya koyduk.

40 KALEMLİK FATURA HALKA YANSITILACAK

Nitekim özelleştirme için belirlenen yöntemde dağıtım ve perakende işini üstlenecek, üzerine istediği kadar üretim hakkına da sahip olarak yatay ve dikey olarak tekelleşme olanağı verilen bu şirketler, 40 kalemden oluşan her türlü giderlerini tarife aracılığıyla halktan tahsil edeceklerdir. Bu kalemler içerisinde işletim giderlerinin dışında yatırım ve işletme hakkı devir bedeli de öngörülmektedir. Yani şirketler, dağıtım bölgeleri için ihalede belirlenecek tutarın tamamını, fazlasını ya da bir bölümünü işletme hakkı devir bedeli olarak halktan tahsil edeceklerdir. Yapacakları yatırım maliyetlerini de tarifeler aracılığıyla halktan toplayacaklardır. Kamunun kaynağı bulunmadığı söylemi bu noktada geçerliliğini yitirmektedir. Özel sektöre yalnızca kredi bulma işi düşmektedir ki, devletin kredi bulması durumunda çok daha ucuz faizle kredi bulabileceği açıktır. Dolayısıyla özel sektör aracılığıyla yapılacak yatırımlar ülkemize pahalıya mal olacaktır.

Türkiye Karanlıkta Kalmasın

www.enerjinesahipcik.org

BATIK ENRON DA İHALEDE

Üç dağıtım bölgesinin özelleştirilmesi için açılan ihalede, "şeffaflık" ilkesine aykırı olarak hangi kriterlere dayandığı belli olmayan bir biçimde şirketlere ön yeterlilik verilmiştir. Başvuran şirketler incelendiğinde Elektrik Mühendisleri Odası'nın bugüne kadar dağıtım özelleştirmeleri konusunda gündeme getirdiği tekelleşme ve kamu hizmeti açısından kaygılanın ne kadar geçerli olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Ön yeterlilik verilen şirketlerden biri olan Prisma'nın aslında batık Enron'u devralan bir şirket olduğu belirlenmiştir. Enron'un finansal oyunlar dahil olmak üzere bulaştığı yolsuzluk ortaya çıkmış, bunun bedelini ise Kaliforniya eyaletinde yaşayanlar ödemişlerdir. Kaliforniya'da 27 Şubat 2001'de yaşanan ve o bölgedeki abonelerin yalnızca yüzde 2'sini kapsayan kesintinin bedeli 45 milyar dolar olmuştur. Prisma bu batık Enron şirketini devralmış olan bir şirkettir. Prisma'nın yalnızca geçmişi değil, bugünü de karanlık görünmektedir. Prisma'nın sahibi Ashmore Energy International Limited olarak görülmektedir. Bu şirketin adresi ise Cayman adalarıdır. Ashmore'un arkasında ise bir yatırım fonları yönetim şirketi görünmektedir.

İhaleye giren E.ON, Avrupa'nın en büyük 3 tekelinden birisidir. Almanya kökenli olan bu şirket, 26 ülkede faaliyet göstermekte olan çok uluslu bir şirkettir.

Yine Almanya'nın 3.büyük enerji şirketi olan EnBW'de ihaleye katılmaktadır. Bu şirketin yüzde 45 hissesi Avrupa'nın 3 büyük tekelinden birisi olan EDF'ye aittir. EnBW, 5 ülkede faaliyet göstermektedir.

İtalya'nın en büyük şirketi olan ve bir kamu şirketi görünümündeki Enel de, Türkiye'de kamu mülkiyetinden çıkarılmak istenen 3 bölge için ön yeterlilik almış, Avrupa'daki 7 büyük şirketten birisidir. Kuzey Amerika ve Latin Amerika'da da faaliyet gösteren Enel, Bulgaristan, Slovakya, Romanya ve Rusya'da da enerji alanında çeşitli ortaklıklara sahiptir. Enel'de kontrol yetkisi kamuya aittir. Enel'in yüzde 21.4'ü doğrudan İtalya Ekonomi Bakanlığı'na, yüzde 10.2'si de dolaylı bir şekilde devlete aittir. Kalan paylar da yatırım fonları, sigorta fonları, emeklilik fonları gibi çeşitli kuruluşların elindedir.

Türkiye'den ön yeterlilik alan şirketlerin ise, yabancı şirketlerle ortaklık kurma arayışında oldukları görülmektedir. Bu durum tek başına yerli şirketlerin bu ihaleyi alma şansları olmadığını gösterdiği gibi, yabancıların yanında yerli şirketlerin de taşeron olacağı izlenimini yaratmaktadır.

Tüm bu gerçekler ortada dururken, ÇEAS, AKTAS gibi yaşanmış örnekler bu kadar taze iken, aynı hatalı uygulamada ısrar etmenin mantığını anlayamıyoruz. Bir ülkenin geleceğini yakından ilgilendiren bir alan olarak enerji politikasının, çeşitli lobbilerin talepleriyle değil, kamu yararı gözetilerek belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle kamuoyuna "Enerjine Sahip Çık, Geleceğini Karartma" çağrısında bulunuyoruz. Kampanya çerçevesinde bir web sitesi hazırladık.

25 Aralık 2006

http://www.enerjinesahipcik.org

